

**THE POETRY LANGUAGE OF MEHMET EMİN YURDAKUL THROUGH THE WAR
LITERATURE**

HARP EDEBİYATI BAĞLAMINDA MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİR DİLİ¹

Münteha GÜL AKMAZ²

ABSTRACT

Through the history of humanity, the wars, broke out because of different reasons between different societies; are among the sources which supply the literature from the age of legend to modern literature age. So, a new area which consists of works about different dimensions of wars called "war literature" has occurred.

Mehmet Emin Yurdakul is one of the names come to when thinking about Turkish War Literature. He was born to wars put on end to Ottoman Empire and he grew up with these wars. The poet, witnessed the social, psychological and economic troubles because of Ottoman-Greek War, The Balkans War, First World War and Independence War, expressed the thoughts and the senses of Turkish society from the beginning of his first work, due to the family structure he belongs to, growing up and life style, sensitive character and he gave examples from his life. At this point, he has some characteristics in common with some man of letters who are at the same age. The aspect differs him from the others is that he tells the life, the thoughts and the senses of Turkish society with the pure Turkish and syllabic meter which formed by Turks. So, he was called "National Poet", "the Poet of Folk", as he formed a national wholeness in both contents and shape in his poems.

Mehmet Emin Yurdakul, who has an important role in Turkish literature, is discussed in many works related to from his period to today. In these works, his poor technics of poems and poetics are the top critics to his works. However, these critics seem unfair by taking into consideration his poetics and the term when these poems were written. The only aim of the poet who shaped his works in the most depressed period of Turks lived, is not to reach the pure poem, his aim is not only express the pains but also encourage the Turkish folk by reminding the values of them. At the same time, the poet trying to shape the future by the help of the national senses and aims, struggles with the aim of being a light of hope. Because for him, the poet is not only for the beauty but also for the goodness.

In this work, his language of poem that became the target of critics, has been valued by the terms of war literature. The characteristics in poem language have been identified by means of war atmosphere, shapes his works.

Key Words: War literature, Turkish literature, Mehmet Emin Yurdakul, poetry language.

¹ Bu yazı; Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü ile T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı iş birliğiyle 31 Ekim-2 Kasım 2014 tarihleri arasında düzenlenen "100. Yılında I. Dünya Savaşı'nın Türk Edebiyatındaki Yansımaları" konulu II. Uluslararası Türkiyat Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

² Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, muntehagul@yahoo.com

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca farklı coğrafyalarda, farklı toplumlar arasında, çeşitli sebeplerle yapılan savaşlar; destan çağından modern edebiyat dönemine kadar edebiyatı besleyen kaynaklar arasında yer almıştır. Öyle ki milletlerin edebiyatlarında, savaşların muhtelif boyutlarıyla işlendiği eserleri içine alan ve harp edebiyatı olarak adlandırılan ayrı bir alan meydana gelmiştir.

Türk Harp Edebiyatı denilince akla ilk gelen isimlerden biri Millî Edebiyat'ın temsilcilerinden olan Mehmet Emin Yurdakul'dur. Mehmet Emin, Osmanlı Devleti'nin sonunu hazırlayan savaşların içine doğmuş, bu savaşlarla büyümüştür. Osmanlı-Yunan Harbi, Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın Türk halkında sebep olduğu sosyal, psikolojik, ekonomik sıkıntılara bizzat şahit olan şair; mensup olduğu aile yapısı, yetiştirilme ve hayat tarzı, hassas karakteri nedeniyle yaşananlara kayıtsız kalamayarak kaleme aldığı ilk eserlerden itibaren Türk halkının duygu ve düşüncelerini dile getirmiş, hayatından kesitler sunmuştur. Bu noktada çağdaşı olan bazı edebiyatçılarla ortak özellikler gösterir. Onu diğerlerinden ayıran yönü ise Türk halkının hayatını, duygu ve düşüncelerini yine Türk halkının içinden doğan saf Türkçe ve hece vezni ile ortaya koymasındır. Bu sebeple, şiirlerinde hem muhteva hem de şekil bakımından millî bir bütünlük meydana getiren şaire, "Millî Şair", "Halkın Şairi" unvanları verilmiştir.

Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Mehmet Emin Yurdakul, yaşadığı dönemden günümüze kadar pek çok çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmalarda Yurdakul'un şiirlerine yöneltilen eleştirilerin başında bu eserlerin şiir tekniği ve şiiriyet bakımından zayıf olması gelir. Ancak şiirlerin yazıldığı ortam ve şairin poetikası göz önüne alındığında bu eleştirilerin çoğunun haksız olduğu görülür. Türk halkının yaşadığı en buhranlı dönemlerden birinde eserlerini şekillendiren şairin amacı saf şiire ulaşmak değil bir taraftan çekilen acılara tercüman olmak diğer taraftan Türk halkının sahip olduğu değerleri hatırlatıp halka cesaret vermektir. Aynı zamanda millî his ve gayretlerle geleceği de şekillendirmeye çalışan şair, halka bir ümit ışığı olma yönünde çabalar. Çünkü ona göre şiir güzellik için olmakla birlikte iyilik içindir de.

Bu çalışmada Mehmet Emin Yurdakul'un eleştirilere hedef olan şiir dili, harp edebiyatı bağlamında değerlendirilmiştir. Şairin eserlerine vücut verdiği savaş atmosferinden hareketle şiir dilindeki özellikler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Harp edebiyatı, Türk edebiyatı, Mehmet Emin Yurdakul, şiir dili.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan savaşlar, insan ve insanla ilgili her şeyi kendisine konu edinen edebiyatın ana kaynakları arasındadır. Hatta savaş merkezli metinler harp edebiyatı başlığı altında değerlendirilir.

Harp edebiyatı, "Konu ve temalarını harpten ve harp hâlinde alan, harp psikolojisini –hem millî hem ferdî boyutta– etkileyen ve ondan etkilenecek şekillenen; mazi şuuru, kahramanlık duygusu, gelecek kaygısı, vatanseverlik gibi üstün değerleri çeşitli bağlantılar içinde işleyen; cephe ve cephe gerisine dair sıcak gözlemlerle ve günü gününe gelişen değişiklikleri –çoğu zaman ilginç yorumlarla– gözler önüne seren edebiyat..." (Yıldız, 1998: 39) olarak tanımlanabilir. Hatta konusunu sadece "harpten ve harp hâlinde" değil –ortada bir savaş durumu olsun veya olmasın– harp düşüncesinin, eğitiminin, tasavvurunun, ihtimalinin, endişesinin olduğu her durumdan alan eserler harp edebiyatı kapsamına dâhil edilebilir (Özgül, 2014: 17).

Savaşlarla dolu olan Türk tarihinin harp edebiyatı bakımından zengin bir malzeme içermesine karşılık malzemeyle aynı oranda edebî ürün ortaya çıkıp çıkmadığı tartışma konusu olsa da³ Orta Asya steplerinden Viyana'ya kadar geniş bir coğrafyada hareket etme imkânı bulan Türklerin savaş ve zaferleri, sözlü ve yazılı edebî ürünlere aksetmiştir. Tarih sahnesine çıktığı andan itibaren ordu-millet kavramıyla özdeşleşen Türk milletinin ilk yazılı kaynakları olarak kabul edilen Köktürk Yazıtları'nın birer harp edebiyatı örneği olmaları da manidardır.

Türk Harp Edebiyatı ile özdeşleşen en önemli isimlerden biri Millî Edebiyat akımının öncülerinden olan Mehmet Emin Yurdakul'dur. 1869-1944 yılları arasında yaşayan Mehmet Emin, Osmanlı'yı çöküşe sürükleyen savaşların içine doğmuş, bu savaşlarla büyümüştür. Hayatını,

Bir çocuktum, yaşlandım ağlamaktan kurtulmadım.

Okumadım hayâtın bir neş'eli kitabını;

Tutamadım arzunun hayâl olan serâbını!.. (İVD, İsyan, s. 261)

dizeleriyle ifade eden şairin ömrü boyunca, tarihe 93 Felaketi olarak geçen 1877-1878 Türk-Rus Savaşı, 1897 Türk-Yunan Savaşı, 1911-1912 Trablusgarp Savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, Çanakkale Muharebesi'nin de içinde yer aldığı 1914-1918 1. Dünya Savaşı ve Türk milleti için bir dönüm noktası olan 1919-1923 Kurtuluş Savaşı gerçekleşmiştir. Doğduğu andan itibaren savaş atmosferini solumuş olan Mehmet Emin'in neredeyse bütün şiirlerinde bu savaşların Türk milleti üzerinde açtığı derin yaraların izlerini, doğrudan veya dolaylı olarak görmek mümkündür. Zaten adeta hem kendi hem de Millî Edebiyat'ın poetikasını ortaya koyduğu "Biz Nasıl Şiir İsteriz" adlı eserinde,

Bir şiir ki şehitlerin al kanıyla yazılmış;

Bir kılıç ki bir kitabın alt yanına asılmış;

Bir altundan heykeldir ki bir odaya konulmuş.

Biz o şi'ri isteriz ki çifte giden babalar,

Ekin biçen genç kızlarla, odun kesen analar,

Yanık sesin dinlerlerken gözyaşların silsinler. (Türkçe Şiirler, s. 21)

diyen şaire göre şehitlerin al kanıyla yazılmamış şiir, duvara asılmış bir kılıç veya odaya konulmuş altından bir heykel gibi asıl işlevini yitirmiş bir süs eşyasına döner. Asıl şiirde Türk milletinin sesi duyulmalı, Anadolu insanı yer almalıdır. Yıllardır süren savaşlar sebebiyle perişan olan halk, bu şiirlerle teselli olmalıdır. Ülkenin içinde bulunduğu duruma kayıtsız kalamayan, çekilen acıları yüreğinde derinden hisseden şair, "Benim kanaatimce şiir, güzellik için olmakla birlikte, iyilik içindir de. Onun sazi, tabiatı aşkı dile getirmek için olduğu kadar insanlığın elemelerini de dile getirmekle vazifelidir." (Ünaydın, 1985: 142) diyerek şiirde sosyal faydanın olması gerektiğini de ifade eder.

Yine şairin poetikası hükmünde olan "Benim Şiirlerim" adlı şiirde

"Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile

"Milletimin felâketli hayatını söyleyim;

Dertlilerin gözyaşını çevrem ile sileyim!.." (Türk Sazı, s. 47)

³ Peyami Safa, 1941'de Tasvir-i Efkar gazetesinde yayımlanan "Bizim Harp Edebiyatımız" başlıklı yazısına "Bizim harp edebiyatımız tamtakırdır." (Safa, 1990: 116-117) diye başlar.

mısraları geçer. Mehmet Emin, bu şiirinde bütün ülkenin yangın yerine döndüğü, üzerine kara bulutların çöktüğü bir zamanda bazılarının yaptığı gibi kişisel duygu ve düşüncelerle uğraşmanın kendisi için uygun olmayacağını dile getirir. Zaten onu çağdaşı yazarlardan ayıran özellik, saf Türkçe ve hece vezni ile şiirler yazması yanında ilk eserinden hayatının son yıllarına kadar, tek bir şiirinde bile şahsî konulara yer vermemiş olmasıdır.

Mehmet Emin'in savaşı doğrudan veya dolaylı olarak işlediği şiir kitapları Türkçe Şiirler (1898)⁴, Türk Sazı (1914), Ey Türk Uyan (1914), Tan Sesleri (1915), Ordu'nun Destanı (1915), Dicle Önünde (1916), Hasta Bakıcı Hanımlar (1917), Turana Doğru (1918), Zafer Yolunda⁵ (1918), İsyân ve Duâ (1919), Aydın Kızları (1921)⁶ olarak sayılabilir.⁷

Şairin şiirleri, yayımlandığı andan günümüze kadar çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sırasında şiirlerine yöneltilen eleştirilerin başında estetik güzellik eksikliği gelir. Ancak bu noktada Mehmet Kaplan'ın şu sözlerini dikkate almak gerekir:

“Bazı sanat eserleri, bizzat, kendi içlerinde derin bir mânâ taşıdıkları ve âhenkli bir yapıya sahip oldukları için güzeldirler. Onları, vücuda geldikleri zaman ve mekânın dışına çıkarsanız da, hâlis altın gibi, değerlerinden bir şey kaybetmezler.

Bazı sanat eserleri ise, değer ve mânâlarını çevrelerine, içinde doğdukları veya göründükleri zaman ve mekâna borçludurlar. Başka bir çerçeve içinde sönük kalırlar.” (1997: 168)

Mehmet Emin'in çoğu birer harp edebiyatı mahsulü olan şiirleri ikinci grup içinde değerlendirilmelidir. Bu noktada bir edebî metin, savaştan askerin ve cephe gerisindekilerin cesaretini, kahramanlığını ve fedakârlığını artırdığında, mücadele ve ölüm korkusunu yok ettiğinde, “iyi/ faydalı/ güzel” bir eser olur. Harp edebiyatı metinlerinden ulvî duygular beklerken, ayrıca yüksek bir sanat değeri de ummak gereksiz bir lükstür (Özgül, 2014: 2-3). Bu bağlamda Mehmet Emin'in eserlerinin başarılı olduğu söylenebilir çünkü şairin yıllardır harpten harbe sürüklenerek yorgun ve yoksul düşmüş milleti yeniden canlandırmak, düşmandan kurtuluş çaresi olarak harbe teşvik etmek, savaşın cephe gerisindeki insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini az da olsa hafifletebilmek için halkın diliyle, vezniyle kaleme aldığı şiirleri, tamamı halk çocuklarından oluşan askerleri çok etkilemiştir. Hamdullah Suphi'nin ifadesine göre, Harbiye Nezâreti'nin cephelere gönderdiği kitaplar arasında yer alan TS, ETU, TanS; zabıtların, neferlerin yanında bir silah, bir kurşun gibi taşınmış, sükun zamanlarında müteessir olunarak okunmuştur⁸ (Çakır, 2004: 74).

⁴ Şairin yayımlanan ilk şiir kitabı olan bu eser, yayımlanma aşamasında ve yayımlandıktan sonra gerek yurt içinde gerekse Avrupa ve Rusya'da büyük bir ilgiyle karşılanmıştır (Tansel, 1989: XXI-XXVI).

⁵ Bu eser, şairin daha önce yayımlanmış olan Ordu'nun Destanı, Dicle Önünde ve Hasta Bakıcı Hanımlar adlı manzum eserlerinin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir. Kitapta yeni şiir yoktur.

⁶ Şairin 1939 yılında yayımlanan Ankara adlı şiir kitabı, Mustafa Kemal Atatürk ve inkılaplarını ele aldığı için bu yazı dışında tutulmuştur.

⁷ Çalışmanın bundan sonraki kısmında Mehmet Emin Yurdakul'un çalışmaya kaynaklık eden şiir kitapları, kitapların baş harflerinden oluşan kısaltmalar şeklinde ifade edilecektir: Türkçe Şiirler (TŞ), Türk Sazı (TS), Ey Türk Uyan (ETU), Tan Sesleri (TanS), Ordu'nun Destanı (OD), Dicle Önünde (DÖ), Hasta Bakıcı Hanımlar (HBH), Turana Doğru (TD), İsyân ve Duâ (İVD), Aydın Kızları (AK)

⁸ Osmanlı Devleti, propaganda konusunda diğer ülkelere göre geri durumda olmasına rağmen daha Balkan Savaşlarından itibaren, Osmanlı hükûmeti tarafından savaşa ve cephe fotoğraflarının yer aldığı albümler ve süreli yayınlar çıkarılmıştır (Ulu, 2012: 65). 1. Dünya Savaşı sırasında Harbiye Nezâreti, askeri savaşa teşvik ve tebci için insanlara ulaşmanın en kolay ve etkili yolları olan şiir, müzik, resim gibi güzel sanatların gücüne başvurmuştur. Bu bağlamda Nezâret, millî ve askerî şarkı yarışması düzenlemiş, ordunun ve halkın moralini yükseltmek için kampanya açmış bu yolda eser verenlere para ödemiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Çakır, 2004: 38-95.

Mehmet Emin Yurdakul, Balkanlarda yenilen ordu ile birlikte susan ve Çanakkale'de kazanılan deniz zaferi karşısında da suskunluklarını devam ettiren sanatçı ve edebiyatçıları gayrete getirmek için Harbiye Nezâreti tarafından oluşturulup savaş alanına gönderilen ve döndükten sonra ise orada gördükleri kahramanlıkları halka anlatmak gibi millî bir borç altına giren "İstanbul Heyet-i Edebiyesi"nin mensupları arasında da yer almıştır. Gezi dönüşünde şair, daha önce yazdığı şiirini tamamlayarak OD kitabını yayımlayıp Orduya Selam isimli şiirini yazar (Çakır, 2004: 39-46).

Millî Edebiyat'a yaptığı hizmetler karşılığında Mehmet Emin'e, 17 Aralık 1914'te Türkocağı'nda kendisi için düzenlenen edebiyat gecesinde "Millî Şâir" unvanı verilmiştir (Kolcu, 2008: 76). 1. Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda şaire verilen bu unvan, onun Türk kültür ve edebiyat hayatındaki değerinin bir göstergesidir.

Bu yazıda Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinin tenkitlere sebep olmuş eksik, kusurlu tarafları üzerinde durmak yerine onun şiirlerini yazış amacını gerçekleştirirken dilin imkânlarından nasıl ve ne ölçüde yararlandığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Kimi zaman üzerinde durulan hususlar hakkındaki tüm örneklerin alınması bu yazı sınırlarını aşacağından konuyu temsil eden örneklerin bir kısmı değerlendirilecektir.⁹

2. HARP EDEBİYATI BAĞLAMINDA MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİR DİLİ

Edebiyat, toplum-birey arasındaki karşılıklı etkileşimin sonucu olarak doğar. "Sadece toplumun yazarı etkilediği düşünülemez. Yazar da toplumu etkiler. Sanat hayatı sadece kopya etmez, aynı zamanda şekillendirir." (Wellek, 2005: 81) Bu şekillendirmenin en çabuk ve en yoğun hissedildiği dönemler belki de harp dönemleridir. Farklı edebî türler, insanları harbe teşvik etmek, moral değerleri yükseltmek amacıyla genellikle cephe gerisinde üretilip harbe katılacakların tüketimine sunulur.

Bir harbin yaralarını sarmaya fırsat bulamadan kendini bir diğer harbin içinde bulan hasta ve yorgun bir toplum içinden yetişen Mehmet Emin de bir yandan milletçe yaşanan felakete tercüman olurken diğer yandan Türk milletini tarih boyunca yücelten değerleri hatırlatarak halka cesaret ve dayanma gücü telkin etmeye çalışır. Bunu yaparken kullandığı malzeme ise halkın bağrında yıllardır iki değerli büyü gibi saklanmış olan arı Türkçe ve hece vezni¹⁰ (Gökalp, 1994: 123) olmuştur. Zaten bir balıkçı olan Salih Reis'in oğlu olarak dünyaya gelen Mehmet Emin Yurdakul, babası sayesinde Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Battal Gazi gibi halk kitaplarını okuyarak büyümüş; Namık Kemâl'in Evrak-ı Perişan adlı eseriyle tanışıp onun şiir ve nesirdeki erkek sesine hayran kalmıştır (Kolcu, 2008: 75). Peki şiirlerine ideolojik bir misyon yüklemeye şair, dilin hangi imkânlarından yararlanmıştı?

⁹ Çalışma sırasında, Fevziye Abdullah Tansel'in şairin bütün şiirlerini bir araya getirerek hazırladığı Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler adlı eserindeki şiirler kullanılmıştır. Yazım ve noktalama konusunda da örnekler aynen alınmıştır.

¹⁰ 1896 yılından itibaren hece-aruz tartışmaları yaşanıp teorik çalışmalar yapılırken Mehmet Emin, "1897'den itibaren modern Türk şiirinde hece veznine dönüş hareketini başlatır. "Cenge Giderken -yahut- Anadolu'dan Bir Ses" isimli manzumesini hece vezniyle kaleme alan Mehmet Emin, bu tavrının geçici bir heves olmadığını Türkçe Şiirler'deki manzumeleriyle ispat eder ve hayatı boyunca heceden başka vezin kullanmaz." (Çetişli, 2007: 180)

2.1. Ünlemler

Savaş psikolojisini yansıtmada yararlanılabilecek en kullanışlı kelime türlerinden biri ünlemlerdir. Hissedilen çeşitli duyguları tek kelimeyle ifade edebilen ünlemler, alanı nesir kadar geniş olmayan şiirde tasarruf sağlaması bakımından da önem taşırlar. Şiirlerde, adeta bir yangın yerini andıran vatanda yaşananlardan duyulan rahatsızlık bazı yerlerde, aslında birçok olumsuz duyguya birden tercüman olan *âh* (ETU, s. 134; TanS, s. 145, 158, 160; OD, s. 176, 180, 188, 191; DÖ, s. 203, 223; İVD, İsyân, s. 259, 261, 262; AK, Yurdlarına Karşı, s. 285) ünlemiyle dile getirilmiştir.

Türklere zulmeden Rus Çarına karşı *heyhat* ünlemi kullanılır:

Lâkin *heyhat!*.. Bir kuvvet hakka karşı duramaz;

Vatanları gömemez harâbeler, mezarlar;

Milletlerin rûhuna kimse zincir uramaz;

Her lisanda bir târih, bir haykıran ecdat var! (TD, Çar'a, s. 250)

Irak cephesinde başarılar kazanan Türk ordusu karşısında Avrupa korku, bağışlanma isteği ifade eden "*Aman!*" ünlemini seslendirecektir:

"*Aman!*" dedi Türk'e mağrur Avrupa. (DÖ, s. 221)

Tifodan ölmek üzere olan bir bayraktarın duyguları ise *aman* ve *âh* ünlemleriyle aktarılır:

"*Aman fenâ oluyorum: Âh, âh, âh...*" (TS, Kur'a Neferi, s. 93)

Ülkede akan kanlar, yapılan zulümler, haksızlıklar karşısında artık dayanamayıp isyan eden şairin, "sâf kalbi", "budala vicdânı" karşısında hissettiği pişmanlık ve kınama duygusu, *tuf* ünlemiyle ifade bulmuştur:

Sâf kalbime, budala vicdânıma, "*Tuf!*" diyorum. (İVD, İsyân, s. 262)

Üzüntü ifade eden *oh* ünlemi de Duâ şiirinde yer alır:

Oh, artık ben nur, çiçek, nagme, sevinç, aşk isterim; (İVD, s. 273)

Oh ünlemi, Onların Hikâyesi adlı şiirde ise yaptıkları mezalimle gurur duyan bir Yunan askerinin sevincini yansıtır:

"*Oh*, artık ne vatan, ne Rabb'iniz var;

"O esîr rûhunuz, kalbiniz bizim. (AK, s. 283)

2.2. Ünlem Öbekleri

Bir nevi ulusa sesleniş metinleri olan harp edebiyatı eserlerinde sıklıkla karşılaşılan yapılardan biri ünlem öbekleridir. Mehmet Emin Yurdakul da şiirlerinde ünlem öbekleri vasıtasıyla, millete ve çeşitli kesimlerine yüksek sesle hitap etmiştir.

2.2.1. Millete Hitap

Mehmet Emin'in geçmişle hâli kıyaslayarak Türk milletinin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulup yeniden eski ihtişamlı günlerine dönebileceğini ima ettiği ETU şiir kitabının başındaki dörtlük, neredeyse Türk milletine yönelik ünlem öbeklerinden oluşur:

Ey Türk ırkı, ey demir ve ateşin evlâdı,

Ey binlerce yurt kuran, ey yüzlerce tac giyen,

Ey dünyaya efendi olmak için doğan sen!

Tanrı senin alınına bir kara baht yazmadı!.. (s. 127)

Şair, Ey Türk Uyan şiirine de “Ey milletim!” ünlem öbeğiyle başlar ve şiir boyunca Türk milletine hitap eder (s. 129-142).

Mehmet Emin’in Millî Ordu’ya ithaf ettiği Vur şiirinin başında ise “ey Türk” ünlem öbeği yer alır:

Ey Türk vur, vatanın bâkirlerine

Günahkâr gömleği biçenleri vur; (AK, s. 289)

2.2.2. Vatana Hitap

Aç Bağrını Biz Geldik şiirinde Turan sınırları içinde yer alan ancak o gün Rusların zulmü altında inleyen Türklerin bulunduğu memlekete seslenilir:

Ey sevgili memleket

Aç bağrını biz geldik;

Sana necat, hürriyet

Vermek için yükseldik. (TanS, s. 145-155)

Bu memleket, dünyada bir genç için çok önemli olabilecek zenginlik, mutlu olmak, sevgili, gezmek eğlenmek sevdasından çok daha önemlidir:

Fakat ey sen, rûhumun aradığı vatanım,

Yıldızları bana bir ana gibi bakanım...

Sen Asılı-bağçeler sultanından dilbersin; (TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 147-148)

2.2.3. Askerlere Hitap

Vatanı koruyan Türk askerine

Ey Oğuz’un saf kanını taşıyanlar,

Ey gözleri kıvılcımlı kahramanlar...

Ey Turan’ın arslanları! (OD, s. 187)

Ey gözleri cesâretler,

Kalbi öçler saçan asker! (OD, Orduya Selâm, s. 196)

Ey alnında şan ve zafer

Dalgalanan yiğit asker (DÖ, s. 210)

şeklinde hitap edilir.

2.2.4. Ecdada Hitap

Bu toprakları korumak için canlarını hiçe sayarak uğraşan, bazen kendilerinden maddî anlamda güçlü olan dev düşmanlarla mücadele eden, şehit de olsa gazi de, kanlarını akıtan ecdat da çeşitli hitaplarla yüceltilmiştir:

Ey atalar, ey yurt için uğraşanlar!

Ey ölüme yalın kılıç yürüyenler!

Ey devlerin leşlerini sürüyenler!

Ey merâma kan içinde ulaşanlar!

2.2.5. Türk Kızlarına, Kadınlarına Hitap

Vatan için bütün fedakârlıkları göze alan, gerektiğinde hiç tereddüt etmeden şehit olan Türk askeri, cephe gerisinde kendisini eş, yavuklu, anne olarak bekleyen Türk kızlarına, kadınlarına seslenerek onları teselli etmeye çalışır:

Ey Türk kızı, ey ana, "Sus!", sende duygu yok mudur?

Bir oğlunu, bir goncanı kurban ettin çok mudur?

Her yanına kaygu çökmüş şu vatanın yolunda. (TŞ, Şehid Yâhud Osman'ın Yüreği, s.

28)

Ey Vatanın canlı bahar çiçekleri,

Ey Şark'ın sâf aşklar duyan melekleri,

Ey ilâhî beldelerin

Bâkirleri, gelinleri ağlamayın; (OD, s. 176)

Mehmet Emin Yurdakul'un Hasta Bakıcı Hanımlar şiiri, cephede yaralanan askerin yaralarını saran Hilâl-i Ahmer Hanımları'na ithaf edilmiştir. Şiir, bir damlacık insan kanı dünyalardan değerliyen kanların tufan şeklinde çağıldığı (HBH, s. 229) savaş meydanlarında vatani kurtarmak adına savaşırken yaralananları şefkatle tedavi eden bu hanımlara seslenişle başlar:

Ey Tanrı'nın aşkından yaradılmış nur çehreler..

İyiliğe ömrünü vakfeyleyen hemşireler,

Faziletin öz kızları! (s. 227)

2.2.6. Annelerin Evlatlarına Hitabı

Yurt, dört bir yandan düşman saldırılarına hedef olmuşken evladına seslenen bir annenin ondan isteği ya gazi ya da şehit olmasıdır. Aslında bu istek bütün Türk annelerine aittir:

Haydi oğlum, haydi git;

Ya gâzî ol, ya şehid!.. (TS, Ya Gâzi Ol, Ya Şehid, s. 92)

2.2.7. Allah'a Hitap

İsyan şiirine karşılık yazdığı Duâ şiirinde Mehmet Emin Yurdakul, "ey Allâh'ım", "ey Tanrı'm", "ey Rabb" gibi ünlem öbekleriyle Allah'a seslenip vatanın ve milletin buhranlı durumu karşısındaki çaresizliğini arz ederek onun merhametine sığınır ve ondan hürriyet, adalet, sevgi, aşk dolu yeni bir dünya ister:

"Tâ ki bir sâf, bir yeni yıldız gibi doğsun dünyâ; (İVD, s. 272)

2.2.8. Mekâna ve Doğaya Hitap

Mehmet Emin Yurdakul, Türk milletinin bağımsızlık adına eşsiz mücadelelerine sahne olan Çanakkale Zaferi'ne, savaşın olanca şiddetiyle yaşandığı mekânları şahit yaparak bu başarının hangi zorluklarla ulaşıldığının asla unutulmamasını ister:

Ey, bugüne şâhid olan sarp hisarlar!
 Ey, kahraman Mehmed Çavuş siperleri!
 Ey, Mustafa Kemaller'in aziz yeri!
 Ey, toprağı kanlı dağlar, yanık yarlar!

Sizler bur'da gördüğünüz büyük cengi
 Elde kılıç parladıkça unutmayın; (OD, s. 194)

Yine Kûtü'l-'Amâre Zaferi karşısında tarih boyunca pek çok savaşlara, zaferlere şahit olmuş Dicle Nehri'ne seslenilerek ondan gittiği her yerde bu galibiyeti anlatması, orda yatan şehitlere yoldaş olması istenir. Bu zaferin o güne dek şahit olduklarından daha yüce olduğu dile getirilir:

Lâkin bu gün gördüğün daha büyük ey Dicle!
 Hiçbir zafer doğmadı böyle asil şerefle. (DÖ, s. 220)

2.3. Deyimler

Şiirlerde anlatım gücünü artırmak için al kanlara boyan- (İVD, İsyân, s. 258), alını yerde gez- (ETU, s. 132), bağına taş bas- (OD, s. 179), candan bez- (ETU, s. 132), can ver- (İVD, İsyân, s. 260), figan et- (TanS, Aç Bağırı Ben Geldim, s. 149), gözyaşı dök (İVD, İsyân, s. 257), kan ağla- (OD, s. 175; TD, Gülsün Artık, s. 252), kara bahta boyun eğ- (ETU, s. 135), karalar(ı) bağla- (ETU, s. 134; TD, Gülsün Artık, s. 252), saç yol- (TS, Anadolu, s. 54), tüy(leri) ürper- (OD, s. 192), yas bağla- (OD, s. 175), yürekleri dağla- (ETU, s. 131), yüz çevir- (ETU, s. 142) gibi deyimler kullanılmıştır. Ayrıca bağına taş bas- deyimini, şairin TS kitabındaki Ya Gazi Ol Ya Şehid (s. 91-92) şiirinde bağına kara taşlar çal- biçiminde geçer.

2.4. Konuşma Diline Has Özellikler

Halkın içinden gelerek halka yönelik şiirler yazan Mehmet Emin, halkın diline, konuşulan dilin anlatım biçimlerine sıklıkla yer vermiştir. Halkı yüceltmek için halka inmek gerektiğini savunan şair, halkın kelimelerini ve ifade şekillerini kullanmıştır. Bu özellik aynı zamanda onun şiirlerine samimiyet ve içtenlik kazandırmıştır.

“Milletimin felâketli hayatını söyleyim¹¹; (TS, Benim Şiirlerim, s. 47)

“Ne o bacı”

“Ot yiyoruz n’olacak!...”¹² (TS, Anadolu, s. 53)

Vatan için Gök-Tanrı’ya and içen O dal-kılıç yiğitlerin hani yâ¹³? (ETU, s. 133)

Bombalarla, süngülerle

Hâinleri bire kadar hep *gebertin*.¹⁴ (OD, s. 190)

Alçak olan, *kahbe*¹⁵ olan bir insan

¹¹ Söyleyeyim > söyleyim kelimesinde konuşma dilinde görülen hece düşmesi olayı vardır.

¹² Bu parçada da hem soru, hem de cevap konuşma diline ait unsurlar içermektedir.

¹³ Seslenme, denkleştirme, bağlama edatı olarak kullanılan yâ edatına daha çok konuşma dilinde kuvvetlendirme edatı olarak da rastlanır.

¹⁴ Gebert- fiili daha çok teklifsiz konuşmalarda kullanılan bir fiildir.

¹⁵ Bu kelime kaba konuşmalarda tercih edilir.

Hür alınını düşmanlara eğiltir. (TS, Odu'dan bir Ses, s. 95)

Cephede savaşırken değil de tifodan ölen bir bayraktarın son nefesinde şehit olamama kaygılarının dile getirildiği Kur'a Neferi adlı şiirdeki dolaysız aktarım örnekleri konuşma dili özellikleri açısından zengindir:

“Bu yollarda ölenler de şehiddirler değil mi?”

“Şehiddirler...”

“Toprakçığım demek bur'dan alınmış;

“Ne yapalım, dertli başa böyle kalem çalınmış;

“Evvel Allâh, sonra size ısmarlarım ninemi.”

“Merâk etme...” (TS, s. 93)

Aşağıdaki dörtlükte ise vatana, sanki sevilen bir kişiyle konuşuluyormuş gibi hitap edilmiştir. Daha çok konuşma diline ait devrik cümleler de kullanılmıştır:

Diyordu ki, “Aziz yurdum,

“Bak, sevgili Turan'ımı koydum arda.

“Biraz sabret, geliyorum;

“Sil gözünün yaşlarını, sus, ağlama!”

2.5. Anadolu Ağzı Özellikleri

Mehmet Emin'in şiir dilinin şekillenmesinde genç yaşta evlendiği eşinin de etkisi olmuştur. İ. H. Baltacıoğlu ile yaptığı bir görüşmede “...onunla evlendiğim zaman benimle konuştuğu Türkçe bana kendi dilimin özünü anlatmıştı. Ben İstanbul lehçesini anamdan, babamdan, sonra Anadolu lehçesini karımdan öğrendim.” (Aktaran: Dergâh, 1998: 614) diyen şairin gerek kendi söylemlerinde gerekse Anadolu insanından yaptığı dolaysız aktarımlarda Anadolu ağzı özelliklerini görmek mümkündür.

Koç-yiğitler! Atina'da *haydin*¹⁶ bir su içelim! (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, s. 26)

“Yiğit, arslan babamı pek *garipsedim*¹⁷, özledim.” (TŞ, Yetim Çocuk Yahud Ahmed'in Kaygusu, s. 30)

Turanlar'ın güneşleri,

Ka'beler'in o mukaddes ateşleri

Ru'ya gören bu alında *yılıbırdardı*.¹⁸ (TS, Selâm Sana, s. 113)

Beyaz, Siyah ve Kırmızı-denizler'in

*Burulganlı*¹⁹ sularında savaştılar. (TS, Selâm Sana, s. 118)

Düşmanlara gerilmekten *kısırganan*²⁰

Göğsleri zâlim derdler, kurdlar yesin! (OD, s. 183)

¹⁶ Aslı *haydi* olan kelimenin sonunda *n* ünsüzü türetilmiştir. Bu durum daha çok Anadolu ağızlarında görülen son seste ünsüz türemesine örnektir.

¹⁷ Şair hem daha çok ağızlarda kullanılan *garipse-* fiilini hem de bu fiilin yazı dilindeki karşılığı olan *özle-* fiilini birlikte kullanmıştır.

¹⁸ *yılıbırdamak* Üstünde ışık oynaşmak, parıldamak. (*Düzce -Bo.; *Safranbolu -Zn.) (TDK, 1993: C XI, 4266)

¹⁹ Derleme Sözlüğü'nde *burulganlı* kelimesi yoksa da *burulgan* kelimesi yer almaktadır: *burulgan* Su çevrisi, girdap. (-Ba.; Söğüt -Bil.; -İst.; Tepe *Seben -Bo.; *Merzifon -Ama.; *Şebinkarahisar -Gr.; -Or.; *Doğubayazıt -Ağ.; Balca *Nallıhan -Ank.) (TDK, 1993: C II, 798)

²⁰ *kısırganmak* [kısırganalmak, kısırganmak, kısmıklanmak] Esirgemek, bir şeyi vermekten çekinmek. (*Düzce -Bo.; -Gaz.; *Bor -Nğ.; *Fethiye -Mğ.; *Lüleburgaz -Krk.) (TDK, 1993: C VIII, 2842)

2.6. Harbe Ait Kavramlar

Harp, duygu değeri yüksek olan kavramlardan biridir. Harp denilince az çok herkesin zihninde gözyaşı, kan, silah, vahşet, yokluk gibi kavramlar canlanır. Mehmet Emin'in şiirlerinde de bu kavramlara sıkça rastlanır: akın (DÖ, s. 214), baskın (OD, s. 189), bomba (OD, s. 184, 190; DÖ, s. 210), cenâze (OD, s. 191; HBH, s. 233), cenk (TS, Ya Şehid Ol Ya Gazi, s. 91; OD, s. 192), çivi (OD, s. 185), diretnot (OD, s. 184), donanma (OD, s. 184), esir (DÖ, s. 222; İVD, Duâ, s. 270, AK, s. 280; AK, Onların Hikâyesi, s. 284), fetih (DÖ, s. 206), gazi (TS, Ya Gazi Ol Ya Şehid, s. 92), gâzî (OD, s. 173), gözyaşı (OD, s. 184; İVD, İsyân, s. 257, 259; AK, Onların Hikâyesi, s. 282), hastane (OD, s. 184), intikam (ETU, s. 135; AK, Onların Hikâyesi, s. 284), kabir (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra OD, s. 192; DÖ, s. 220), kalkan (ETU, s. 129, 132; DÖ, s. 222), kan (ETU, 141; TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 148; OD, s. 183, 184, 185, 191, 192; DÖ, s. 214, 222; HBH, s. 228, 229; TD, İntikam Perisi, s. 247; İVD, İsyân, s. 259; İVD, Duâ, s. 267, 268; AK, s. 279, 280; AK, Onların Hikâyesi, s. 282, 283; AK, Yurdlarına Karşı, s. 286), kanlı (ETU, s. 135; OD, s. 183, 186, 191; DÖ, s. 210, 214; HBH, s. 229; İVD, İsyân, s. 257; AK, s. 280; AK, Onların Hikâyesi, s. 282), kefen (HBH, s. 230; İVD, İsyân, s. 257), kemik (DÖ, s. 213; İVD, İsyân, s. 257, 259), kılıç (TŞ, Yunan Sınırını Geçerken, s. 24; ETU, s. 129, 132; OD, s. 173, 189; DÖ, s. 207, 211, 214, 222; HBH, s. 229; TD, İntikam Perisi, s. 247), (kanı çağrıştıran) kızıl (OD, s. 183), kin (ETU, s. 135, 140; OD, s. 174, 185), kumbara (OD, s. 185), kundak (OD, s. 184), kurşun (DÖ, s. 210), lâğım (DÖ, s. 210), mâtem (OD, s. 192; AK, Onların Hikâyesi, s. 281), mitralyöz (OD, s. 184), mezar (ETU, s. 135; OD, s. 186, DÖ, s. 219, 220; HBH, s. 230, 232; İVD, İsyân, s. 257, 259; İVD, Duâ, s. 267; AK, Yurdlarına Karşı, s. 286), mezarlık (OD, s. 184), mızrak (ETU, s. 132; DÖ, s. 211), obüs (OD, s. 184), ok (DÖ, s. 218), ordu (OD, s. 196-198, DÖ, s. 220), ölü (OD, s. 191, 192; İVD, İsyân, s. 257), ölüm (TS, Ona Ölüm, s. 122; TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 148; OD, s. 191; DÖ, s. 210; İVD, İsyân, s. 260; AK, s. 279; AK, Onların Hikâyesi, s. 281, 282; AK, Yurdlarına Karşı, s. 286), pusu (OD, s. 185), seferberlik (OD, 173), silah (OD, s. 183, 187, 192; TS, Ya Gazi Ol Ya Şehid, s. 92), siper (DÖ, s. 213; HBH, s. 229), süngü (OD, s. 190, 194; DÖ, s. 213), şarapnel (DÖ, s. 213), şehid (TS, Ya Gazi Ol Ya Şehid, s. 91-92, DÖ, s. 206, 214), tabut (HBH, s. 232; İVD, İsyân, s. 257), tayyare (OD, s. 184), top (OD, s. 173; İVD, Duâ, s. 268), top güllesi (DÖ, s. 210), vahşet (OD, s. 185), yara (OD, s. 183; HBH, s. 232), yaralı (HBH, s. 231), zafer (OD, s. 190; DÖ, s. 219) vb. Şair savaşla doğrudan veya dolaylı ilgili olan bu kelimeler yardımıyla savaş ve savaş ortamını resmetmiştir.

Ağla- (İVD, İsyân, s. 259; AK, Onların Hikâyesi, s. 283), alt ol- (DÖ, s. 221), çarpış- (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, s. 26), gebert- (OD, s. 190), gürle- (DÖ, s. 210), harâb ol- (OD, s. 185, 191), hüçûm et- (OD, s. 190), kana- (OD, s. 183), kan saç- (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, s. 26), kan seliyle yıkan- (TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 154), kes- (OD, s. 189), kızillara boyan- (TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 154), öl- (TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 148), saldır- (OD, s. 184), vur- (OD, s. 189), yara al- (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, s. 26), yas tut- (OD, s. 191), yaylım ateş eyle- (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, s. 26) gibi fiiller yardımıyla ise bu resimler adeta hareketli film kareleri hâline gelmiştir.

2.7. Yüceltilen Kavramlar

2.7.1. Osmanlılık ve Türklükle İlgili Kavramlar

Her ne kadar Osmanlı, yıllardır süren savaşlar sonucu topraklarının büyük bir kısmıyla birlikte itibarını da kaybetmişse de hâlâ Osmanlı Devleti birleştirici güç olarak ayaktadır.

Öte yandan, pek çok milletin binlerce yıl birlikte sorunsuz yaşaması sonucu Türk teriminin geri planda kaldığı Osmanlı'da, hiçbir şekilde hakir görülme, saygı duyulan diğer milletlerin Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında ihanetleri sonucu²¹ kavmî anlamda Türk milliyetçiliği zorla ortaya çıkmıştır (Kaplan, 1998: 23). Mehmet Emin bu çıkışı, Anadolu'dan Bir Ses Yâhud Cenge Giderken adlı şiirinde "Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur."²² (TŞ, s. 22) diyerek adeta haykırmıştır. Bu şiirde iki kere geçen Türk kelimesi ile askere Türklük şuurunu katmıştır. Şiirde geçen "Osman'cığın bayrağını aldirtmam." ifadesi ise Mehmet Emin'in Türkçülüğün yanı sıra Osmanlı tarihine dayanan bir milliyetçilik anlayışının olduğunu gösterir (Kaplan, 1997: 171).

İmparatorluktan millî devlete, ümmet bilincinden millet bilincine geçilen sürece tanık olan şair, Yunan Sınırını Geçerken (TŞ, s. 24) adlı şiirinde yine Türk, Türk yüzü, Türk özü, Türk sözü ifadeleriyle Türklüğü öne çıkarırken Osmanlı Beyliği'nin ilk başkenti olan yerleşim birimine ait Söğüd kelimesiyle, Osmanlı Devleti'nin çekirdeğini Türk unsurun oluşturduğunu hatırlatır. Selâm Sana şiirinde şair, Osman Gazi'nin şahsında İslamiyet'ten önce cihan hâkimiyeti İslamiyetle birlikte ise cihat düşüncesiyle yaşayan Türk milletini ve devletini yüceltir (TS, 113-120). Türk ırkının özelliklerinin anlatıldığı İrkımın Türküsü adlı şiirde Oğuz, Türk, Isıg-göl, Urallar, Uygurlar, Türkçe, Orhun, Hun, Baykal Gölleri, Altay, Turan gibi kelimelerle uzak geçmiş ve Orta Asya Türklüğüne göndermelerde bulunur (TS, s. 108-112). Bana Kevser Sunana şiirinde Orhunlar, Tanrı Dağları, Bozkurtlar, Altaylar, Tomris kelimeleri geçer (TD, s. 248). Ey Türk Uyan şiirinde ise Kara Han, Attila, Cengiz, Timurlenk gibi Türk büyükleri yanında bir Osmanlı-Türk büyüğü olan Yavuz'un adı da vardır (s. 129). Bütün Türk tarihini mısralarına sığdırmayı başaran şair, Türk ve Osmanlı tarihine ait bu kavramlarla millî hafızayı yeniden teşekkül edip canlandırarak, Türk'ün ve Osmanlı'nın gücünü bir kere daha hatırlatıp milleti uyandırmaya çalışmıştır.

Şeyh Cemaleddin Afganî'nin²³ sohbetleriyle şekillenen milliyetçi karakterini şiirlerine yansıtan Mehmet Emin, her fırsatta Türk milletinin yüceliğini dile getirir:

Senin gibi bir yiğit ve bir ulu milleti

İnsan-oğlu doğduğu gündenberi görmedi. (ETU, s. 129)

²¹ Sadece refah ve saadet bağları ile bağlandıkları Devlet'in eski refah ve saadetini göremeyen bu milletler, ya bağımsızlıklarını ilan etmişler ya da ihanet ve isyana başvurarak çöküş sürecini hızlandırmışlardır (Kolcu, 2008: 18-19).

²² Şairin bir ayrışma, kendini ötekilerden ayırt etmenin bilincini dile getirdiği bu dizesi, Ali İhsan Kolcu tarafından Millî Edebiyat'ın başlangıcı olarak kabul edilir. Tartışmalı bir konu olan Millî Edebiyat'ın başlangıç tarihi için kimi edebiyat tarihçileri Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler dergisinde "Yeni Lisan" makalesinin yayımlandığı 1911 yılını kimileri Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçe Şiirler'i yayımladığı 1897 tarihini kimileri ise 1908 Meşrutiyet'in ilanını esas alır (2008: 18).

²³ 1892'de İstanbul'a gelen ve Sultan Abdülhamid tarafından Nişantaşı'nda bir konağa yerleştirilen Şeyh Cemaleddin Afganî, Müslüman milletlerde milliyetçiliği uyandırmak ve Osmanlı Devleti himayesinde Büyük İslâm Birliği'ni oluşturmak için çalışan bir dava adamıdır (Kolcu, 2008: 75-76).

Ninni Karahan oğlusun ninni;
Yüce ünler taşıyansın ninni;
Her nesilden sen ulu'sun ninni;
Binbir hakan soyundansın ninni. (TD, Ninni, s. 244)

Bazen sadece bir Türk askeri bile mucizevî olarak bir orduya bedel olabilir:

Zîrâ bir Türk neferi

Zaman olur en büyük bir mu'cize gösterir;

Onun demir elleri

Bir orduya, bir cenge, bir zafere can verir.²⁴ (TanS, Ey İğnem Dik, s. 161)

Ey Türk Uyan şiirinde Türklerin içinde yaşadıkları bu kötü günlerden ancak millî duygularla kurtulabilecekleri vurgulanır:

Fakat bunu yaratacak yalnız milli duygudur;

Ölümlere mezarlardan başlarını kaldırtan,

Dirilere gökten ateş, yerden demir aldirtan,

Ru'yaların yurtlarını yükselttiren Şûr budur. (s. 137)

Milli şuurun hayal ettiği şeylerden biri Tuna'dan Çin'e kadar bütün Türklerin birleşerek Turan adı altında büyük Türklük tahtını kurmalarıdır (ETU, s. 129-142):

Büyük Turan dehâsını parlatacak yeni dünya

Bu gün bizim alnımızı okşayan bir millî ru'ya (OD, s. 193)

Milli ruha karşı herhangi bir tehdidin sonu ise ölümdür:

Her kim benim Türk ruhûma dokunursa: Ona ölüm!.. (TS, Ona Ölüm, s. 122)

Önce Osmanlı milliyetçiliğini sonra ise Turan'ı savunan Mehmet Emin Yurdakul, gelişen olaylarla birlikte Anadolu milliyetçiliğine doğru kayar:

Türk-Anadolu'nun o burcusun ki

Üstünde ecdâdın gölgesi vardır; (AK, Yurdularına Karşı, s. 286)

Türk milleti birlik ve beraberlik içinde olduğu sürece her türlü zorluğun üstesinden gelir. Ancak bu millî bütünlüğü tehlikeye atabilecek bir unsur olan nifak konusunda Mehmet Emin, Türk milletini uyarmayı unutmaz:

Bir devleti öyle bir felâkete düşürür,

Tehlikeye atar ki, bur'da büyük bir millet,

Şeref, namus, hürriyet,

Bir geminin enkâzı gibi batır ve çürür. (TS, Nifâk, s. 106)

²⁴ Şairin bu dizeleriyle ifade ettikleri Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1924 yılında "Bir Türk dünyaya bedeldir." (Yücebaş, 1973: 104) biçiminde dile getirilecektir. Zaten Mehmet Emin Yurdakul, Atatürk'ün düşünce dünyasına özellikle Türklük bilinci bakımından katkı sağlayan şahıslar arasındadır. Atatürk, şairin kendisi üzerinde bıraktığı tesiri "Şair Mehmet Emin Yurdakul'un, ilk defa Manastır Askerî İdadisinde öğrencyken okuduğum 'Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur' mısraile başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu." (Unat, 1963: 77) şeklinde ifade eder.

2.7.2. Kahramanlık

Şiirlerde, tarih boyunca yapılan savaşlarda askerin gösterdiği kahramanlıklar her fırsatta dile getirilir. Bu kahramanlık aslında ecdattan gelmektedir:

Ateş, demir yurtlarından gelen fâtilh nesillerin
Kahramanlık vicdânından, hayâtından kuvvet aldık. (OD, s. 186)

Biz gençler de yürekleri kollarından
Ve kolları kılıçlardan güçlü olan

Bu cihangîr ataların

Yetiştigi bu toprağın erleriyiz. (OD, s. 189)

Hiçbir ırk Türk milleti kadar kahraman değildir:

Bağrımızda şu çirpınan kalb kadar

Bir kuvvete eğilmez,

Elmas gibi parçalanır, ezilmez

Hangi ırkta kahramanlar kalbi var? (TS, İrkımın Türküsü, s. 109)

Kahramanlık denilince akla gelen cesaret, fedakârlık, kararlılık da şiirlerde yer alır.

O cihangir Oğuzlar'ı

Fâtilh yapan cesâretler bizim erkek rûhumuzda. (OD, s. 186)

2.7.3. Özgürlük

Ezelden beri esaret altına girmekten kaçınan Türk milleti için en önemli değerlerden birisi özgürlüktür:

Hangi Türk'tür gerdenine urgan, kement urdurur?

Hangi Türk'tür mescidine çanlı kule kurdurur?

Milletimiz köle olmaz; böyle günde kim durur?

Biz Türkler'iz; Kızılırmak olur böyle taşarız!²⁵ (TŞ, Yunan Sınırını Geçerken, s. 24)

Mehmet Emin Yurdakul, özgürlüğün olmadığı bir yerde hiçbir şeyin değerinin kalmayacağına işaret eder:

Bu yurt esir düştüğü gün o şafaklar,

O arslanlı gümüş sular neye yarar?

Artık bize o bülbüllü

Korulardan bir canavar ses yükselir;

Menekşeli, penbe güllü

Çemenlerden bir zehirli koku gelir. (OD, s. 177)

Türk milletinin büyük önem verdiği özgürlük sadece kendileri için geçerli değildir. Bu ırk, himayesi altında yaşayan diğer milletlere de serbestçe yaşama hakkı sağlamıştır ve sağlayacaktır:

²⁵ Bu mısralardaki duygu ve düşünceler daha sonra, İstiklal Marşı şairi Mehmet Akif Ersoy'un dizelerinde daha coşkulu bir şekilde vücut bulacaktır:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Her millete serbestçe yaşamaya hak veren:
Vicdanlarda Allâh'sa yerlerde de ancak sen!.. (TanS, Aç Bağrını Biz Geldik, s. 154)

2.7.4. Bayrak

Şiirlerde bayrağa büyük bir değer verilir. Bu değer kaynağını millî kaygılardan alır. “Hiçbir vakit gökten yere alçalmayan” (TS, Selâm Sana, s. 112) bayrak can verilen topraklar üzerinde kanla kazanılan zaferlerin sembolüdür. Türk tarihi ve Türk bayrağı ayrılmaz bir bütündür.

Şu Osman'ın sancağı ki bayrakların güzelidir;
Ay yıldızı şanımızın,
Kızıl rengi feth ve zafer için akan kanımızın,
Yanıkları aşkımızla azmimizin timsâlidir. (s. 193)

Türk milleti daima bu ay yıldızlı bayrağın gölgesinde, vatan topraklarında hür bir biçimde yaşayacaktır:

Bil ki senin toprağın
Her zaman hür kalacak;
Ay yıldızlı bayrağın
Bize gölge salacak! (TS, Ordu'dan Bir Ses, s. 95)

Turan idealine göre bütün Türkler al bayrağın altında birleşecektir. Bu bayrak aynı zamanda hâkimiyetin de sembolüdür. Şark, Garb'a hâkim olacaktır:

Al bayrağın göke değsin ninni;
Selâmlansın ulu hakan ninni;
Garb alnını şarka eğsin ninni;
Artık doğsun Yeni-Turan ninni. (TD, Ninni, s. 245)

2.7.5. Vatan

Art arda yaşanan her savaşla birlikte bir parçasının daha koparıldığı, açık bir işgal tehdidinin yaşandığı bir dönemde vatan kavramının öne çıkması kaçınılmazdır. Şiirlerde vatan unsurunun geçtiği bölümlerde genellikle vatanın önemi ve vatan sevgisi işlenmiştir. Türk milletinin her karış toprağını kanla suladığı vatana bakışı da faklıdır:

Bu memleket büyüklüğün vatanıdır;
Ellerinde silahlarla ölenlerin,
Son nefeste ümidlerle gülenlerin,
Hakk'a kurban olanların Turan'ıdır.
Bu saf ruhlar şu dünyadan ayrılırken
Yanık sesle, “Vatan!” diye haykırmıştır. (OD, s. 195)

Çekilen sıkıntıların, dökülen kanların sebebi vatan topraklarının savunulmasıdır. Çünkü *vatan* var olduğu sürece tek bayrak altında özgürce yaşama imkânı sağlanacaktır. Gerektiğinde vatan için her şey feda edilebilir:

Ey Türk-ili, ey vatan! Sen herbir yerden ulu'sun!
Eski, yeni, tatlı, yanık sesler ile dolusun!

Sevgi, gençlik, istek, sağlık fedâ olsun yolunda!.. (TŞ, Şehid Yâhud Osman'ın Yüreği, s. 28.)

Türk-ili, vatan bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığında herkes elinden geldiği kadarıyla vatana hizmet eder:

Bu saatte âlim, câhil, ma'sum, cânî bütün millet:

Nutuklarla, şiirlerle, duâlarla, bayraklarla,

Altunlarla demirlerle, yumruklarla, tırnaklarla..

Senin asil hayâtına kahramanca hizmet eder (TS, Sen Feryâda Başlayınca, s. 96)

Ordu, her firkada son sancağın, her bölükte son fişeğin, her neferde son keskin dişin, tırnağın, son damla kanın vatana hizmet edeceği konusunda and içmiştir (TS, Ordu'dan Bir Ses, s. 96).

Türk yurduna yaklaşanlar burada iki şey bulurlar:

Öldürücü bir demir el, bir de kanlı derin mezar!.. (OD, s. 186)

Çünkü

Türk evlâdı odur ki, yurdu olan toprağı

Ana ırzı bilerek yad ayağı bastırtmaz. (TS, Ya Şehid Ol Ya Gazi, s. 91)

Vatan toprakları içinde İstanbul'un özel bir yeri vardır. Osmanlı ve Türklük için özel bir öneme sahip olan İstanbul, özellikle Çanakkale Savaşlarının ele alındığı OD şiir kitabında yer alır. Konumu itibariyle İstanbul'un kilidi olan Çanakkale'nin düşmana teslimiyle birlikte Anadolu ve çevresinde yüzlerce yıl hüküm süren Osmanlı Devleti'nin kalbi hâline gelen İstanbul da düşmanın eline geçecektir. İstanbul kaybedildiğinde ise Şark'ın ve Garb'ın istikbali tehlikeye düşecektir, çünkü Müslüman Türklük, her fırsatta yeryüzünü kana bulamaya çalışan Batı'nın karşısına kararlılıkla dikilmiştir. Bu yüzden Mehmetçiğin sorumluluğu ağırdır:

İstanbul'un, memleketin ümidleri bütün sizde;

Şark'ın, Garb'ın istikbâli bugün sizin elinizde! (OD, s. 180)

Uzun yıllar Osmanlı yönetimi altında kalmış olan Irak topraklarının da siyasi, tarihî, dinî, kültürel, ekonomik açıdan Türk milleti için ne kadar önemli olduğu Dicle Önünde şiirinde hatırlatılarak Türk askerinin daha çok gayret etmesi arzulanmış olmalıdır:

Sen Tanrı'dan bizlere en değerli armağansın,

Sana sâhip olanlar dünyâlara sultan olur.

Zümrüt, yâkut dalgalı hasadları parlatansın,

Toprağını kazanlar yirmi Mısır'ı sende bulur. (s. 206)

Mehmet Emin Yurdakul, o gün itibariyle dar bir alana sıkışmış olan vatan toprağının bir zamanlar "Kafkasya'dan Fas'a dek Şarkî Roma, Macaristan, Makedonya, Yunanistan, Eflak, Buğdan, Mısır, Tunus, Kırım, Yemen, Hicaz, 'Irak" (TS, Selâm Sana, s. 118) gibi geniş bir coğrafyayı kapsadığını, "Orhun, Semerkand, Turfan"ın Türk medeniyetinin izlerini taşıdığını (ETU, s. 130) hatırlatarak Türk milletini gayrete getirmeye çalışır.

Atalardan emanet olan vatanın maddi ve manevi değerleri için kayıtsız kalanlara

Bunlar için silâhlara sarılmayan

Bilekleri kara yılan zehirlesin;

Düşmanlara gerilmekten kısırganan

Göğüsleri zâlim derdler, kurtlar yesin! (OD, s. 183)

diye beddua eder.

2.7.6. Din

Özelde Türk askerinin genelde ise Türk milletinin sesi hükmünde olan Anadolu'dan Bir Ses Yâhud Cenge Giderken şiirinde Türk askerinin söylediği "Yaradan'ın Kitâbını kaldırtmam" (TŞ, s. 22) mısrası Türklük anlayışının İslamî yanına dayanır. Türk evladı hiçbir zaman Tanrı evi olan camilerin viran olmasına (TŞ, Anadolu'dan Bir Ses Yâhud Cenge Giderken, s. 22), mescitlere canlı kule kurularak başka bir dinin ibadethanesi hâline getirilmesine (TŞ, Yunan Sınırını Geçerken, s. 24) izin vermemiş ve vermeyecektir.

Türklerin yaşadıkları sıkıntılı günlerden kurtulmalarını gerektiren faktörlerden biri de İslamiyettir. Zira Müslümanların kurtuluşu da Türklerin kurtuluşuna bağlıdır:

Allah'ının sana kible tanıttığı Ka'belere;
Cebrail'in sana Kur'an getirdiği tepeler;
Ezan sesi her gelen yer bu gün seni gözlüyor. (ETU, s. 141)

Bu ise ancak Türklerin ortak çatı altında toplanacağı Turan ile söz konusu olabilir. Ancak Turan'ın gerçekleşmesi için de duaya ihtiyaç vardır:

Sen, Tanrı'nın mihrabına git, eğil,
Turan için dua eyle, yemin et (ETU, s. 141)

Silahıma ateş ver, yıldırımlı göklerinden;
Bayrağıma yollar aç, Urallar'ın üzerinden!

Ta ki Rusya'nın kanlı tahtı parçalansın;
Hürriyete kavuşsun Kafkasyalar, Türkistanlar,
Gülsün artık İlahi ma'bedinde ağlayanlar!. (TD, Gülsün Artık, s. 252)

Duanın yanında vatan için gereken hassasiyeti göstermeyenlere de beddua edilir:

Bunlar için silâhlara sarılmayan
Bilekleri kara yılanlar zehirlesin;
Düşmanlara gerilmekten kısırganan
Göğüsleri zâlim derdler, kurdlar yesin! (OD, s. 183)

Türk ırkının özelliklerinin anlatıldığı İrkımın Türküsü adlı şiirde (TS, s. 108-112) Türklükle ilgili kelimeler yanında Kur'an, Kevser, Kâ'be gibi kelimelerle adeta Türklükle özdeşleşmiş olan İslamiyet'e de göndermelerde bulunulur. Zaten ne kadar güçlü olursa olsun düşman karşısında Türk askerini başarıya ulaştıran en önemli unsurların başında manevî dinamikler gelir.

2.7.7. Namus

Türk milleti için uğrunda savaşılacak kutsallardan biri de namustur. Anadolu'dan Bir Ses Yâhud Cenge Giderken şiirinde Türk askeri vatan, bayrak, millet, din hakkında olduğu gibi ailesinin namusu hakkındaki hassasiyetini de dile getirir:

Tanrı'm şâhid duracağım sözümde,
Milletimin sevgileri özümde,
Vatanımdan başka şey yok gözümde,

Yar yatağın düşman almaz; giderim! (TŞ, s. 22)

İslamiyet'i özümsemiş, hayatının her anında yaşayan Türk milleti için canından öte tuttuğu namus, çiğnetilemeyecek bir kavramdır:

Lâyık mı ki, bizim yüce tahtımızda

Kıralların sadâları işitilsin?

Bir yabancı ses duymayan çatımızda

Candan aziz nâmusumuz çiğnetilsin? (OD, s. 188)

Çiğneyenler ise vurulmalıdır:

Şehvetin raksına yetim sesinden

Besteler, şarkılar yapanları vur! (AK, Vur, s. 289)

2.7.8. Mazi ve Ecdat

Tarihin parlak ve felaketli devirlerinin hatırlanması, milletlerin tehlikeye düştükleri anlarda, millî varlıklarını korumak için yaptıkları mücadelelerde önemli bir kuvvet ve ders kaynağı olur. Mehmet Emin de mazi fikri ve tarih şuuru ile mazinin sıkıntılı günlerine uzanmış, ecdat sevgisiyle eski ihtişamlı günlere özlemine dile getirmiştir.

Balkan Harbinde uğranılan büyük hezimetten kaynaklanan hicap, ordu ve millette düşmanlara karşı büyük bir kin ve nefretle intikam fikrinin oluşmasına zemin hazırlamıştır:

Gerçek, o son hain Balkan kavgasında Türk ordusu

Cephanesiz, aç kalarak...

Dişleriyle boğuşarak, ot yiyerek, bunalarak

Bir çobansız sürü gibi zor zoruna bozulmuştu.

Şu kadar ki o, bu günü can evine saplanılan

Bir ağulu hançer gibi hatırandan çıkarmadı;

Kurtarıcı başbuğlarla kendisini o zamandan

Lekesini kanlar ile silmek için hazırladı. (OD, s. 186)

Türk milleti, Rumi takvimde 1293 yılına karşılık geldiği için tarihe 93 Harbi olarak da geçen ve pek çok toprağını kaybettiği 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı da unutmamıştır:

Diyordu ki, "Unutmadım;

"Doksanüçler benim yanık yüreğimde.

"Kinlerimi uyutmadım;

"Öçlerimin kılıcı bak, bileğimde!.." (DÖ, s. 202)

Ben geçmişin acıklı seslerini dinliyordum;

Yırtıyordu kalbimi Doksanüç'ün tırnakları. (TD, İntikam Perisi, s. 247)

Şair şiirlerinde sık sık Türk tarihine yön veren tarihî isimlerden bahseder, onların devirlerine gider:

Fırsua değil miydi, Süleyman'dan

Devletinin hayatını dilenmişti;

Pâdişâhlar pâdişâhı adı alan

Bu hakandan büyüklüğü öğrenmişti. (OD, s. 189)

Barbaros (TS, s. 121) ve Osman Gazi için yazdığı Selam Sana (TS, s. 113) şiirleri de ecdadı konu alan şiirlerdir. Mehmet Emin,

Attilalar, Cengizler, Timurlenkler, Yavuzlar

Senin geniş göğsünü kabarttıran ecdâdın. (ETU, s. 129)

der.

Şair, ecdadın fethedip imar ettiği, hatta bazı devlet büyüklerinin mezarlarının bulunduğu vatan topraklarının o günkü hâlini şöyle gözler önüne serer:

Bugün bur'da büyük Sultan Muradlar'ın meşhedleri,
Fâtipler'in beldeleri, Selimler'in ma'bedleri
Sırbılar'ın, Hellenlerin,

Bulgarlar'ın ayakları altında inlemekte; (OD, s. 175)

Yurdun geldiği hâl karşısında kemikleri sızlayan ecdat ancak yeni zaferlerle huzura kavuşacaktır:

O cenkleri kazan ki, senin büyük "Türk" adın
Yedi-iklim, Dört-bucak içer'sine ün salsın;
Beşyüz yıllık ecdâdın

Kabirlerde titreyen kemikleri oç alsın. (TS, Ya Gâzi Ol, Ya Şehid, s. 90)

Türk tarihine bakıldığında zaman zaman büyük tehlikeler atlatılmasına rağmen Türk milleti daima ayakta kalmayı başarmıştır. Farklı coğrafyalarda, farklı devlet adlarıyla da olsa Türk tarihini kesintisiz takip edebilmek mümkündür. Çünkü Tanrı Türkleri dünyaya hâkim olmaları için yaratmıştır:

Ey Türk ırkı, ey demir ve ateşin evlâdı,
Ey binlerce yurt kuran, ey yüzlerce tac giyen,
Ey dünyâya efendi olmak için doğan sen!

Tanrı senin alnına bir kara baht yazmadı!.. (Ey Türk Uyan, s. 127)

Ey Türk Uyan şiirinin özeti hükmünde olan bu mısralarda Mehmet Emin, Türk tarihini hatırlatarak gelecek konusunda da bir ümit uyandırmaya çalışır. Mazi, bu milletin hayat ve istiklalini mutlaka kurtaracağına bir delilidir. Şair, geçmişten hareketle umut dolu bir gelecek çizer:

Evet, artık kurtuluş zamanları yakındır;

Yarın yine saltanat bu kahraman ırkıdır. (TanS, Aç Bağrını Ben Geldim, s. 149)

2.8. Öteki'nin İfadesi

Osmanlı Devleti'nin yıllardır süren savaşlar sonucunda zayıf düşmesini fırsat bilen farklı milletler her taraftan Osmanlı'ya saldırmışlardır. Millî kimliğin belirlenmesinde önemli bir unsur olan öteki olarak nitelenebilecek bu milletler Mehmet Emin'in şiirlerinde *düşman* kelimesi yanında olumsuz kelime ve kelime öbekleri ile ifade edilmiştir: beş dünyanın beyaz, siyah, kızıl, sarı vahşileri (OD, s. 184), canavarlar (OD, s. 184), düzensiz insanlar (ETU, s. 140), esaretin zincirine eğdirecek baş arayan o harisler (OD, s. 192), garbın azgın boğaları (DÖ, 213), haç (TS, Ordu'dan Bir Ses, s. 94), hâin (OD, s. 190), hakları timsah gibi yutanlar (ETU, s. 140), harisler (OD, s. 175), hürriyet düşmanları vicdansızlar (OD, s. 188), ifritler (OD, s. 184; HBH, s. 231), kanımızı içenler (OD, s. 175), kanları sülük gibi emenler (ETU, s. 140), nankörler (ETU, s. 132), katiller (AK, Yurdlarına Karşı, s. 286), Şark'ı yiyen ejder (DÖ, s. 219), şehidler kanını içenler (AK, Vur, s. 289) şerir(ler) (İVD, Duâ, s. 267; AK, Onların Hikâyesi, s. 284), tahtları, târihleri gömenler (ETU, s. 140), vahşî, cehennemî kuvvetler (OD, s. 194), yedi başlı

yılan (DÖ, s. 219), yırtıcı (TS, Ordu'dan Bir Ses, s. 94), zâlim (OD, s. 192), zâlim avcılar (İVD, İsyân, s. 257) vb.

Geçmişten beri Osmanlı topraklarına göz diken tarihî düşmanlar, dессas/Judalar (OD, s. 185), zâlim/düşman (OD, s. 186), bozulmuş/ Bizanslar, Bâbilliler (OD, s. 186), canavar/İngilizler, Fransızlar (OD, s. 188) gibi olumsuz sıfatlarla da nitelendirilmişlerdir.

Bazı edat öbekleri ise düşman için farklı benzetmeleri ifade etmede kullanılmıştır: kudurmuş canavarlar gibi (OD, s.174), gebertilmiş birer vahşî sırtlan gibi (OD, s. 192).

Böylece millet karşısındaki düşman, bütün kötü ve ayırt edici özellikleriyle ortaya konmuştur. İnsaniyet ve medeniyet kisvesi altında pek çok zulme imza atan Batı'nın gerçek yüzü ortaya çıkmıştır:

İnsaniyet, bu bir hayâl! O dilleri yaldızlayan
Medeniyet dâvâları..

O düzenci kürsülerin hak, adâlet sadâları
Hepsi dессas Judalar'ın sözü gibi birer yalan!
Bur'da her şey: Şu çiviler, şu boğucu kumbaralar
Artık Garb'ın insanlıktan çıktığını göstermede; (OD, s. 185)

Bütün dünyada "ma'bud olmak hulyâsı" taşıyan düşmanın (Avrupa'nın), teknik anlamda daha kuvvetli olmasına rağmen alt edildiği de şiirlerde dile getirilir:

O millet ki ateş, demir elinde
Yere, göke, tabî'ate hükmeder;
Yıldırım, fırtınaya "Râm ol!" der (DÖ, s. 221)

Türk milletinin yıllarca kardeş gibi yaşadığı, din bağının bulunduğu Arap halkı ile arasına nifak sokularak Arapların ötekileştirilmeye çalışılmasına itibar edilmemesi gerektiği ise Dicle Önünde şiirinde ifade edilir:

Türk, ruhunda bir onulmaz yara bulur,
Araplar'ın bir küçücük kaygusuyla;
Araplar'ın iki gözü alîl olur,
Türk'ün hafif bir hastalık uykusuyla.

Vay ona ki nifak sokar aramıza,
Bizim kardaş kalbimize fesat verir. (s. 216)

2.9. Zamirlerin Kullanımı

Şiirlerde, özellikle millî konular söz konusu olduğunda, ben zamirinden çok bütün Türk milletinin ifadesi hükmünde olan *biz* zamirinin kullanımı dikkat çeker:

En güzel yüz *bize* çirkin; biz severiz Türk yüzü.
En iyi öz *bize* fenâ; biz isteriz Türk özü.
Milletimiz alkışlarız; anıldıkça Türk sözü.

Biz Türkler'iz; *biz* bu kanla, *biz* bu adla yaşarız! (TŞ, Yunan Sınırını Geçerken, s. 24)

Biz, Oğuzlar soyu olan Türkler'iz; (TS, İrkımın Türküsü, s. 108)
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz;

Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz!.. (TS, Irkımın Türküsü, s. 108-112)
Ben de yine çoğunlukla Türk milleti adına konuşur:
Ben oyum ki, kaniyle öğümdüğüm ecdâdım
Titretici şeylere bir def'a diz çökmemiş;
O hiçbir gün bir rüzgâr, bir şimşekli yıldırım,
Bir kasırga önünde korku yaşı dökmemiş. (TanS, Aç Bağrını Biz Geldik, s. 147)

2.10. Fiil Çekimi

Askeri savaşa teşvik eden şiirlerde daha çok *emir kipi II. T. Ş, II. Ç. Ş; istek/emir kipi I.Ç.Ş* çekimi görülür:

Haydi oğlum, haydi git;
Ya gâzî ol, ya şehid!.. (TS, Ya Gâzi Ol, Ya Şehid, s. 92)
Bir asker ol, silâhını tak, kuşan; (ETU, s. 141)
Ey Oğuz'un sâf kanını taşıyanlar,
Ey gözleri kıvılcımlı kahramanlar...
 Ey Turan'ın arslanları!
Her kuvvete kaya gibi karşı durun;
 Sınırları aşanları
Kahredici yıldırımlar gibi urun. (OD, s. 187)
Koç-yiğitler! Ün alalım, serimizden geçelim! (TŞ, Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten
Sonra, s. 26)

Gelecek zaman, şiirlerdeki bazı ifadelerde kesin bir kararlılık ifadesi için kullanılmıştır:

Düşmanların bizden almak istediği
Topraklara yad ayaklar basmıyacak.

Biz hepimiz siperlere giriyorken
Bu yerleri birer mezar bileceğiz;
Hayâtını, hukûkunu biz gençlerden
Dâvâ eden vatan için öleceğiz. (OD, s. 183)

2.11. Tekrarlar

Mehmet Emin, şiirlerinde önemli olduğunu düşündüğü birtakım duygu ve düşünceleri, bazı tekrar unsurlarından yararlanarak öne çıkarmaya çalışmıştır. Şair, bazı şiirlerinde kimi zaman kelimeleri, kelime öbeklerini tekrar ederken kimi zaman dizeleri kimi zaman dizeden büyük birimleri tekrarlamıştır.

İçinde bulunulan şartların Türk milletini umutsuzluğa düşürmemesi gerektiğini şair, Ey Türk Uyan şiirinde hayır edatını tekrarlayarak hatırlatır:

Hayır, hayır hiçbir vakit düşmek ölmek sayılmaz; (ETU, s. 134)

Vur şiirinde Türk milletinin yaşadığı sıkıntılardan bir an önce kurtulması ve onu bu hâle getirenlerden intikam alması için elinden geleni yapması gerektiği *vur* fiilinin tekrarıyla vurgulanmıştır:

Vur, çelik kolların kopana kadar
Olanca aşkınla, kuvvetinle *vur*;
Son düşman, son gölge kalana kadar
Olanca kinle, şiddetinle *vur*. (AK, s. 289-290)

Duâ şiirinde ülkenin felaket dolu günlerinden duyulan bıkkınlık "*Artık yeter!*" cümlesinin tekrarıyla ifade edilmiştir:

Artık yeter; gurûrun, hırsın, kîn'in kurbanları;
Artık yeter; din, vatan, hak, hürriyet düşmanlığı;
Artık yeter; vicdânın, fikrin, kalbin, karanlığı!.. (İVD, s. 268)
Orduya Selâm şiirinde,
Selâm sana, şanlı ordu!
Sen kurtardın, aziz yurdu!..

mısraları her bentten sonra tekrar edilir. (OD, s. 196-198)

Şair, Türklere zulmeden Rus Çarı'nın artık sonunun geldiğini anlaması için "*Bak!*" fiilini tekrar eder:

Sana kanlı bir fecir hazırlıyor *bak* Asya;
Bak, hürriyet türküsü çağırıyor Kafkasya;
Bak Türkistan, bak Kırım ihtilâlcı birer kız! (TD, Çar'a, s. 251)

2.12. Cümle Yapısı

İletisini halka net ve anlaşılır bir dil içinde sunma amacı taşıyan Mehmet Emin, özellikle harbe teşvik için yazdığı şiirlerinde uzun, karmaşık cümleler yerine kurallı, sade ve basit cümle kurma eğilimindedir. Anadolu'dan Bir Ses Yâhud Cenge Giderken adlı şiirine bakıldığında her mısradaki bir, hatta bazılarında iki basit cümle yapısının olduğu görülür:

Ben bir Türk'üm/dinim, cinsim uludur/
Sinem, özüm ateş ile doludur/
İnsan olan vatanının kuludur/
Türk evlâdı evde durmaz/ giderim/ (TŞ, s. 22)

2.13. Retorik Sorulardan Yararlanma

Şeklen soru olup aslında bir cevap beklenmeyen retorik sorulara sık sık şiirlerinde yer veren Mehmet Emin, bu sorular vasıtasıyla anlatımını zenginleştirirken içeriğini de çarpıcı bir şekilde vurgulamıştır.

TS'den aşağıya bir kısmı alınan Yurdumuzun İnlitisi adlı şiir nerdeyse retorik sorulardan ibarettir:

Revâ mı ki toprağım
Devletimden alınsın?
Başta gezen bayrağım
Çamurlara çalınsın?.. (s. 90-91)

Türklerin şanlı tarihinin anlatılmasıyla başlayan Ey Türk Uyan (ETU, s.129-142) şiirinde, Türklerin şu an içinde bulunduğu olumsuz durum da retorik sorularla ortaya konur. Bu durumun sebebi Yurdumuzun İniltisi şiirinde şöyle sorulur:

Âh, ne oldu, bozuldu mu eski kan?

Uyuştu mu yürekler? (TS, s. 91)

Yine ülkenin içinde bulunduğu durumun Türk tarihine ve medeniyetine yakışmadığını şair,

Sen kanınla yazdırdığın o tarihi ne yaptın?

Bunlar mıdır, senin fâtilh ve medenî hayâtın?.. (ETU, s. 133)

sorularıyla vurgular.

OD adlı şiir kitabının VIII. bölümündeki 3. şiir de retorik sorularla başlar ve devam eder:

Şu canavar İngilizler, Fransızlar..

Bu hürriyet düşmanları vicdansızlar

Al-i Osman devletini

Hindistan'a, Cezayir'e çevirsin mi?

Muhammed'in ümmetini

Esaret zincirleri kemirsin mi? (Od, s. 188)

3. CEPHE GERİSİNİN İFADESİ

Savaşlarda galibiyet elde edilmesi cephedeki asker kadar cephe gerisinde ona hizmet sunanların gayretlerine bağlıdır. Bu bağlamda Mehmet Emin Yurdakul, Ey İğnem Dik şiirinde cephede savaşan asker için giysi, bayrak diken Türk kadınının hizmetini yüceltir:

Ey iğnem dik! Askere

Giyecekler yetiştir;

Sınurdaki erlere

Hizmet aziz bir iştir! (TanS, s. 156-164)

Türk kadını bir taraftan hizmet ederken bir taraftan da sadece kendileri için değil pek çok millet için bir kurtuluş ümidi olan Türk askerine dua etmeyi unutmaz:

Ey zaferin Tanrı'sı sen bizlere yardım et!

Şark'a necat verecek,

Yirmi esir millete kanadını gelecek

Kurtarıcı Türkler'i sağ ve sağlam ilerlet! (TanS, Ey İğnem Dik, s. 159)

Pek çok şeyden fedakârlık ederek cephede yaralanan askerlerin yaralarını saran Hilâl-i Ahmer Hanımları'nın hizmet ettiği hastaneler, eşlerini bekleyen kadınlar, babalarının yolunu gözleyen çocuklar için adeta bir mabettir (HBH, s. 227). Yaralıları bir melek gibi şefkatle iyileştiren hanımlar, onları memleketlerinde bekleyen yakınlarının da dertlerine derman olurlar (HBH, s. 231).

Son dönemlerinde Osmanlı kaderinin bir parçası hâline gelmiş savaşlar, siyasî çatışmalar sonucu toplumda yaşanan sosyal, ekonomik, ahlakî, kültürel çöküntü; fakirlik, yoksulluk ve çaresizliği de beraberinde getirmiştir. Cephede sıcak çatışma devam ederken cephe gerisinde de savaş meydanında eşlerini, çocuklarını, babalarını kaybedenlerin yokluk ve yoksullukla çatışması devam eder. Bu durumdan en çok mağdur olanlar ise hiç şüphesiz yetim kalan

çocuklardır. Savaşın bu yüzüne de eserlerinde değinen Mehmet Emin, Yetim Çocuk Yâhud Ahmed'in Kaygusu şiirinde uzaklardan gelen her karaltıyı askerden dönen babası sanan Ahmed'in bekleyişini hüznü bir şekilde dile getirmiştir (TŞ, s. 30).

Savaş sebebiyle yakınlarını yitirip birçok sıkıntıyla tek başına mücadele etmek zorunda kalan Türk kadınının durumu Duâ şiirinde şöyle dile getirilir:

Zirâ onun boşalmış, viran olmuş toprakları;
Bur'da birçok gelinler ağlamaktan alil olmuş;
Bu gözlere karanlık mezarların rengi dolmuş!.

Issız kalmış açlıkla, hastalıkla ocakları;
Duvakları yırtmışlar kara giyen bâkirleri;
Sazlarını kırmışlar destan çalan şâirleri. (İVD, s. 267-268)

Onların Hikâyesi, Yurdlarına Karşı adlı şiirlerde ise Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlıların zulmüne uğrayan Aydın kızlarının çektikleri sıkıntılara ve her şeye rağmen sönmeyen vatan sevgilerine yer verilmiştir. (AK, s. 281-288)

Ülkenin felaket dolu yıllarında zorluklarla en çok mücadele eden, memleketin ağır yükünü zayıf sırtında taşıyan Anadolu insanıdır. Mehmet Emin, artık elinde avucunda bir şeyi kalmayan halkın, bu durum karşısında kayıtsız kalan İstanbul (yönetim) hakkındaki düşüncelerini savaş yüzünden eşini kaybetmiş dul bir kadının ağzından Anadolu şiirinde

"Âh, efendi, bize karşı İstanbul
"Neden böyle bir sert, yalçın taş gibi?
"Taşraların hayvanlık mı nasibi?" (TS, s. 54)

biçiminde söyler. Bu şiir vasıtasıyla Mehmet Emin, vatan uğrunda her türlü fedakârlığa katlanan Anadolu kadınının durumunu gözler önüne serer. Biliniz ki Ey Gaddarlar (TS, s. 71-72), Vatan Tehlikede (TS, s. 72-75) şiirlerinde ise zaten sefaletle mücadele eden millete bir de İstanbul hükümetinin yaptığı zulmü eleştirir.

Mehmet Emin, ülkenin üstüne kara bulutlar gibi çöken zor şartların biraz olsun hafiflemesi için iyilik duygusuna o dönemde daha çok ihtiyaç olduğunu Güzellik ve İyilik Karşısında şiiri ile hatırlatır (TŞ, s. 35-36).

4. SONUÇ

Millî Şâir unvanını hak eden Mehmet Emin, yıllardır süren savaşların ağırlığı altında ezilmiş olan Anadolu insanını bir kez daha ayağa kaldırmak için kaleme aldığı şiirlerinde, dilin farklı imkânlarından yararlanmıştı.

Kahramanlık, vatan, din, bayrak gibi değerlere ve bunlarla ilgili söz varlığına şiirlerinde sık sık yer veren Mehmet Emin Yurdakul, millî bilincin uyanmasına zemin hazırlamıştır. Şair, çoğu cephede savaşan askere dağıtılan şiirlerinde okuma yazma bilen her askerin kolayca anlayabileceği bir dille onun duygu ve düşünce dünyasına hitap ederek gerektiğinde hangi değerleri savunacağını hatırlatmıştır. Bu değerler, askeri cephede tutan, onlara azim ve hırs kazandıran dinamiklerdir.

Mehmet Emin, harp edebiyatı içerisinde değerlendirilebilecek pek çok şiir yazmıştır. Edebî sanatlar, mübalağalı hayaller, süs ve oyunların pek yer almadığı bu şiirlerin hepsi çok yüksek

bir edebî değere sahip olmasa da taşıdığı samimi duygularla halkın yaralı gönlünü pansuman vazifesi gördüğü söylenebilir. Her şeyden önemlisi ise bu eserler içerdikleri hamasi duygularla, tebliğ özellikleri, sade ve çıplak üslupları ile insanları cephede ve cephe gerisinde yönlendirerek ait oldukları dönem için önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir. Ayrıca Mehmet Emin'in şiirleri edebi yönden zayıf olsa da Türk tarihinde yaşanan savaşlarla dolu bir kesitin edebiyat bağlamında dile getirilmesi bakımından önemlidir. Zira harp edebiyatı, oluşturulduğu dönemde ordunun ve milletin moralini yükseltmek, millî birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirmek, askeri övmek, onu savaşa teşvik etmek vb. işlevler yanında yaşananları tespit edip tarihe ve gelecek kuşaklara aktarmak gibi bir misyona da sahiptir. Yüksek tabaka için değil halk için yazdığı şiirlerinde ideal güzele ulaşmak yerine millî fayda sağlamayı hedefleyerek yalın, sade, açık bir dil kullanan şair, Arapça, Farsça tamlamalardan, çoğul eklerinden uzak durmuş; bu dillerden alınan fakat konuşma dilinde yer almayan kelimelere rağbet etmemiştir. Türk halk kültürü ve zevkine sahip bir çevre içinde yetişen şair halkın, Anadolu insanının kullandığı kelime ve yapıları tercih etmiştir. Samimiyeti, ele aldığı konuları, dil ve üslubuyla kendi kaynaklarından beslenen bir şiir vücuda getirerek yeni bir çığır açan şairin yolunda Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ahmet Hikmet Müftüoğlu gibi usta kalemler ilerlemiştir. Şair, vatana olan borçlarını her biri birer kahramanlık destanı yazarak canlarıyla eda eden Mehmetçiğe karşı borcunu, sosyal ve siyasi şartlara aldırış etmeden eserlerini estetik kaygılarla yaşadıkları dönemin problemlerinden uzak tutan şairlerin aksine, şiirlerinde askeri, Anadolu halkını, savaşın yakıcılığını ve yıkıcılığını derin duygularla samimi bir şekilde anlatarak ödemiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1993). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Be-Ta Basım Yayım A.Ş.
- Çakır, Ömer (2004). *Türk Şiirinde Çanakkale Muharebeleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çetin, Nurullah (2008). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Çetişli, İsmail (2007). II. Meşrutiyet Döneminde Milliyetçilik Düşüncesi ve Türk Edebiyatına Yansıması. II. *Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı* (ss. 125-370), Hazırlayanlar: İsmail Çetişli-Nurullah Çetin-Abide Doğan-Alim Gür-Şenol Demir-Cengiz Karataş. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dergâh Yayınları (1998). "Mehmed Emin Yurdakul" Maddesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (ss. 612-615), C 8. İstanbul.
- Kaplan, Mehmet (1998). *Büyük Türkiye Rüyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Gökalp, Ziya (1994). *Türkçülüğün Esasları*, Hazırlayanlar: Mahir Ünlü-Yusuf Çotuksöken. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Kaplan, Mehmet (1997). *Şiir Tahlilleri 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan (2008). *Millî Edebiyat –II. Meşrutiyet Sonrası Türk Edebiyatı-ŞİİR I*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.

-
- Özgül, M. Kayhan (2014). Harp Edebiyatına Harbî Bir Bakış. *Türk Harp Edebiyatı Konulu I. Uluslararası Türkiyat Sempozyumu 1-3 Kasım 2013/ Çankırı Bildiriler* (ss. 1-18). Ankara: Berikan Yayınevi.
- Safa, Peyami (1990). *Objektif 2: Sanat-Edebiyat-Tenkit*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tansel, Fevziye Abdullah (1989). *Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1993). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, C I-XII. Ankara.
- Ulu, Cafer (Bahar 2012). Çanakkale Muharebeleri Sırasında Basının Propaganda Aracı Olarak Kullanılması: Harp Mecmuası Örneği. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S. 12, s. 61-83.
- Unat, Faik Reşit (Kasım 1963). Ne Mutlu Türküm Diyene. *Türk Dili dergisi*, S 146, s. 76-80.
- Ünaydın, Ruşen Eşref (1985). *Diyorlar Ki*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Wellek, Rene-Warren Austin (2005). *Edebiyat Teorisi*. İzmir: Akademi Yayınları.
- Yıldız, Saadettin (1998). Harp Edebiyatı Kavramı ve Edebiyatımızda Çanakkale Muharebeleri. *Çanakkale Zaferi'nin 83. Yıldönümü Panel Bildirileri* (ss. 37-50). Eskişehir: Etam Matbaası.
- Yücebaş, Hilmi (1973). *Atatürk'ten Nükte, Fıkralar ve Hatıralar*. İstanbul: Kültür Kitabevi